Załącznik 3

do wniosku z dnia 20 czerwca 2018 r.

o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego

w dziedzinie „Nauki Ekonomiczne" w dyscyplinie „Finanse"

AUTOREFERAT

PRZEDSTAWIAJĄCY OPIS OSIĄGNIĘĆ NAUKOWO-BADAWCZYCH ORAZ DOROBKU DYDAKTYCZNEGO I POPULARYZATORSKIEGO

Dr B. Dratwińska-Kania

Wydział Finansów i Ubezpieczeń

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

SPIS TREŚCI

1. Imię i nazwisko..... 2
2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe..... 2
3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych..... 2
4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2016 r. poz. 882 ze zm. w Dz. U. z 2016 r. poz. 1311.)..... 3
4.1. Tytuł osiągnięcia naukowego, rok wydania, nazwa wydawnictwa, recenzent..... 3
4.2. Cel naukowy pracy, przyjęte hipotezy badawcze, metody badawcze..... 3
4.3. Omówienie struktury pracy..... 4
4.4. O modelu pomiaru transparentności rachunku wyniku z operacji..... 6
4.5. Metodyka badań transparentności rachunku wyniku z operacji..... 8
4.6. Ocena poziomu transparentności rachunku wyniku z operacji oraz reakcja interesariuszy..... 11
4.7. Wkład w dyscyplinę finansów..... 15
5.Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych..... 17
5.1. Obszary badań naukowych i publikacje upowszechniające ich wyniki..... 17
5.2. Syntetyczna charakterystyka dorobku dydaktycznego oraz współpracy międzynarodowej..... 24
5.3. Podsumowanie osiągnięć..... 27

1. Imię i nazwisko

Beata Dratwińska-Kania

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe

2005 **Dyplom doktora nauk ekonomicznych**
Akademia Ekonomiczna im. K Adamieckiego w Katowicach
(obecnie Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach) 2005 r.

Tytuł rozprawy doktorskiej: Ryzyko bankowe w teorii i praktyce rachunkowości
Promotor: prof. dr hab. Krzysztof Zadora
Recenzenci: prof. dr hab. Zbigniew Messner
prof. dr hab. Krystyna Znaniecka
prof. dr hab. Edward Nowak

2007 **Dyplom magistra ekonomii**
Akademia Ekonomiczna im. K Adamieckiego w Katowicach
(obecnie Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach), 1997 r.
Tytuł pracy magisterskiej: Rachunek przepływów pieniężnych w teorii i praktyce rachunkowości
Promotor: prof. dr hab. Zbigniew Messner
Recenzent: dr Józef Pfaff

Stowarzyszenie Księgowych w Polsce nagrodziło moją pracę magisterską w konkursie na najlepsze prace magisterskie - nagroda indywidualna III-go stopnia

2008 **Dyplom ukończenia studiów specjalnych** w zakresie pedagogiczno-ekonomicznym
Akademia Ekonomiczna im. K Adamieckiego w Katowicach, 2008 r.
(obecnie Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach)

3.Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych

Luty 2017 - do nadal
Starszy wykładowca w Katedrze Rachunkowości
Wydział Finansów i Ubezpieczeń
Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

Październik 2006 - styczeń 2017
Adiunkt w Katedrze Rachunkowości
Wydział Finansów i Ubezpieczeń
Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

Październik 1998-wrzesień 2006
Asystent w Katedrze Rachunkowości
Wydział Finansów i Ubezpieczeń
Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2016 r. poz. 882 ze zm. w Dz. U. z 2016 r. poz. 1311.)

4.1. Tytuł osiągnięcia naukowego, rok wydania, nazwa wydawnictwa, recenzent

Osiągnięciem naukowym jest monografia mojego autorstwa p.t.:

„Transparentność rachunku wyniku z operacji funduszu inwestycyjnego – ujęcie teoretyczne i propozycja pomiaru".

Monografia została wydana w 2018 roku przez wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, ISBN 978-83-7875-451-0, e-ISBN 978-83-7875-452-7, ss. 191.

Recenzentem w procesie wydawniczym był:

Prof.zw. dr hab. Edward Nowak

Instytut Rachunkowości

Katedra Rachunku Kosztów, Rachunkowości Zarządczej i Controllingu

U.E. we Wrocławiu

4.2. Cel naukowy pracy, przyjęte hipotezy badawcze

Za główny cel naukowy rozprawy przyjęłam opracowanie pod względem konceptualnym oraz operacyjnym modelu pomiaru transparentności w odniesieniu do rachunku wyniku z operacji funduszy inwestycyjnych, a także weryfikację tego modelu na grupie otwartych oraz specjalistycznych otwartych funduszy inwestycyjnych akcji działających na rynku w Polsce w latach 2006-2015.

Cel zasadniczy uzupełniłam teoretycznymi i empirycznymi celami szczegółowymi. Do celów szczegółowych o charakterze teoretycznym należą:

1. Zastosowanie pojęcia „transparentności" w odniesieniu do rachunku wyniku z operacji funduszu inwestycyjnego.
2. Identyfikacja i ocena teoretycznego związku zachodzącego między pojęciem „transparentności" a innymi koncepcjami, takimi jak koncepcja odpowiedzialności, koncepcja ładu korporacyjnego czy niektóre koncepcje przyjęte przez naukę finanse.
3. Umożliwienie stworzenia podstaw koncepcji wartościowania w modelu transparentności, dzięki przybliżeniu zasad sprawozdawczości oraz polityki rachunkowości funduszy inwestycyjnych.

Do celów szczegółowych o charakterze empirycznym należą:

1. Rozpoznanie poziomów transparentności rachunku wyniku z operacji dla otwartych oraz specjalistycznych otwartych funduszy inwestycyjnych akcji działających na rynku w Polsce w latach 2006-2015.

2. Wskazanie zależności między poziomem transparentności rachunku wyniku z operacji a wybranymi cechami charakterystycznymi dla wybranej grupy funduszy inwestycyjnych.
3. Ocena zależności między poziomem transparentności a reakcją interesariuszy w postaci zmiany liczby oraz wartości jednostek uczestnictwa w funduszu inwestycyjnym.

W badaniach postawiłam hipotezę główną głoszącą, że zmienne charakteryzujące transparentność można zestawić w postaci modelu pomiaru transparentności rachunku wyniku z operacji funduszu inwestycyjnego, który posiada walory aplikacyjne.

Hipotezie głównej podporządkowane są hipotezy szczegółowe:

1. Istnieje możliwość identyfikacji zmiennych charakteryzujących transparentność, nazwanych koncepcją wartościowania, które mogą być przesłankami podniesienia poziomu transparentności.
2. Występują różnice między poziomami transparentności funduszy inwestycyjnych, wyodrębnionymi na podstawie grup analitycznych.
3. Istnieje zależność między poziomem transparentności badanej grupy funduszy a reakcją interesariuszy w postaci zmiany liczby oraz wartości jednostek uczestnictwa w funduszu inwestycyjnym.

Procedurę badań osadziłam w paradygmacie pozytywistycznym. Wyodrębniłam trzy warstwy badań: teoretyczną, metodyczną i empiryczną. W każdej z nich wykorzystałam inne metody i narzędzia badawcze. W warstwie teoretycznej zastosowałam metodę krytycznej analizy krajowej i zagranicznej literatury, syntezy i uporządkowania istniejącego stanu wiedzy, dyskusję oraz autorskie podejście do opisu niektórych problemów. W warstwie metodycznej opracowałam autorski, konceptualny i operacyjny model pomiaru transparentności rachunku wyniku z operacji funduszy inwestycyjnych, który wzorowałam na modelach dojrzałości. W empirycznej warstwie badań wykorzystałam metody analizy danych pochodzących ze sprawozdawczości finansowej oraz metody wnioskowania statystycznego.

4.3. Omówienie struktury pracy

Opracowanie składa się z pięciu rozdziałów, poprzedzonych wprowadzeniem a zakończonych podsumowaniem. Trzy pierwsze rozdziały mają charakter teoretyczny, stopniowo dążący do identyfikacji pozycji sprawozdania finansowego funduszu inwestycyjnego: rachunku wyniku z operacji o ograniczonej transparentności (niezrealizowany zysk/strata ze zbycia lokat), która zostanie wykorzystana do budowy zastosowanego w modelu pomiaru transparentności wskaźnika. Podjęte w pracy rozważania teoretyczne ukierunkowane są na zdefiniowanie pojęcia „transparentności" w odniesieniu do sprawozdania finansowego funduszy inwestycyjnych, co stanowi propozycję nowego kontekstu postrzegania transparentności. Eksplorację tej problematyki prowadziłam na gruncie sprawozdawczości finansowej, ale także innych koncepcji, niestanowiących przedmiotu dociekań rachunkowości. W rezultacie takiego holistycznego podejścia badawczego, poddałam analizie relacje koncepcji transparentnośei z niektórymi koncepcjami tj. koncepcja odpowiedzialności oraz koncepcja

ładu korporacyjnego. Obszary te zostały scharakteryzowane z punktu widzenia ich związku z koncepcją transparentności. Z przeprowadzonych badań teoretycznych wynika, że niektóre koncepcje przyjęte przez finanse, tj. koncepcja zmiennej wartości pieniądza w czasie, koncepcja efektywności informacyjnej rynków kapitałowych oraz odrzucenie koncepcji oparcia pieniądza na parytecie w złocie, w sposób pośredni wpływają na sprawozdawczość finansową, a więc także na transparentność sprawozdania finansowego, zaś ich negatywne konsekwencje często przypisuje się źle dobranej polityce rachunkowości. Koncepcje te scharakteryzowałam w podrozdziale 3 rozdziału I. Kolejnym etapem studiów teoretycznych było rozpoznanie koncepcji odpowiedzialności (rozliczalności) i znalezienie jej związku z koncepcją transparentności (podrozdział 4 rozdziału I).

W części teoretycznej dokonałam także przeglądu obowiązków sprawozdawczych funduszy inwestycyjnych (rozdział II) oraz narzędzi polityki bilansowej w odniesieniu do rachunku wyniku z operacji funduszu inwestycyjnego (rozdział III). Rozpoznanie zasad sporządzania sprawozdań finansowych przez fundusze inwestycyjne, w szczególności prawidłowości rachunku wyniku z operacji, pozwoliło na zidentyfikowanie kluczowych pozycji dla pomiaru transparentności. Posłużyły one do budowy koncepcji wartościowania dla modelu transparentności rachunku wyniku z operacji funduszu inwestycyjnego.

Z perspektywy teoretycznych rozważań dokonałam próby realizacji teoretycznych celów badania transparentności. Z przeprowadzonych badań teoretycznych wynika, że:

- pojęcie „transparentności" zastosowałam do sprawozdawczości finansowej funduszu inwestycyjnego,
- zidentyfikowałam i oceniłam związek między pojęciem „transparentności" a niektórymi koncepcjami przyjętymi przez naukę finanse, koncepcją odpowiedzialności oraz koncepcją ładu korporacyjnego,
- stworzyłam teoretyczne podstawy do koncepcji wartościowania przyjętej w modelu pomiaru transparentności.

Rozdział czwarty ma charakter metodyczny. Przedstawiłam w nim autorski model pomiaru transparentności na poziomie konceptualnym oraz operacyjnym, który poprzedziłam analizą literatury przedmiotu w zakresie pomiaru transparentności. Model pomiaru transparentności poddałam empirycznej weryfikacji w rozdziale piątym, wskazując poziomy transparentności rachunku wyniku z operacji badanych funduszy inwestycyjnych. W rozdziale tym zawarłam również parametryczną analizę rachunku wyniku z operacji i jego wyników cząstkowych. Badaniu poddałam także koszty ujawnione w rachunku wyniku z operacji, w szczególności koszty agencji. Ponadto dokonałam sprawdzenia, czy poziom transparentności rachunku wyniku z operacji wpływa na reakcje interesariuszy w postaci zmiany liczby oraz wartości jednostek uczestnictwa.

4.4. O modelu pomiaru transparentności rachunku wyniku z operacji

Przedstawiony model transparentności reprezentuje pewną specyficzną, ewolucyjną ścieżkę rosnącej transparentności, umożliwiającą określenie etapów rosnącej zdolności elementów modelu do wygenerowania rachunku wyniku z operacji o większej transparentności. Model transparentności jest oparty na określonych poziomach, które tworzą pewną logiczną drogę od stanu początkowego do teoretycznej, pełnej transparentności, co związane jest z realizowaniem przez jednostkę pewnych założeń dla poszczególnych poziomów.

Przedstawiony w opracowaniu model stanowi narzędzie diagnostyczne (jest to model deskryptywny), służący porządkowaniu informacji oraz ocenie transparentności rachunku wyniku z operacji badanej grupy funduszy inwestycyjnych. Przedstawiony, autorski model transparentności wzorowany jest na opisanych w literaturze modelach dojrzałości, jednak jest jego modyfikacją. Prezentowany model stanowi własny wkład autorki, nie jest adaptacją jednego z istniejących modeli dojrzałości. Istotność wkładu własnego polega na dostosowaniu ewolucyjnej ścieżki rosnącej dojrzałości do omawianej transparentności rachunku wyniku z operacji funduszu inwestycyjnego.

Transparentność w przyjętym modelu rozumiem jako zdolność jednostki do systematycznego stosowania coraz lepszych dobrych praktyk w zakresie raportowania o kosztach i przychodach, co związane jest z generowaniem rachunku wyniku z operacji coraz bardziej transparentnego, który jest narzędziem podejmowania decyzji w sprawie nabywania oraz zbywania tytułów uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych. Jest to także zdolność jednostki do rozumienia przyczyn ograniczonej transparentności i unikania powtarzalnych problemów z nią związanych.

Model operacyjny pomiaru transparentności rachunku wyniku z operacji funduszu inwestycyjnego osadziłam na teoretycznych i praktycznych zasadach sprawozdawania w zakresie pozycji memoriałowych oraz kosztów agencji, które przyjęłam jako najistotniejsze pozycje z punktu widzenia możliwości zastosowania polityki bilansowej, a także transparentności rachunku wyniku z operacji funduszu inwestycyjnego. Poziomy transparentności oraz kryteria wartościowania przedstawiłam w tab. 1.

Zaprezentowane w tab. 1 kryteria wartościowania przypisałam do różnych warstw modelu:

- kryteria oznaczone jako pierwsze (od A11 do E11 oraz od A12 do E12) stanowią warstwę regulacyjną modelu, wynikającą z regulacji prawnych rachunkowości, których fundusze inwestycyjne muszą przestrzegać i dotyczącą transparentności rachunku wyniku z operacji,
- kryteria oznaczone jako drugie (od A21 do E21 oraz od A22 do E22) stanowią warstwę empiryczną modelu, która reprezentowana jest przez kształtowanie się wybranych wskaźników charakteryzujących transparentność rachunku wyniku z operacji na dobranej grupie badawczej funduszy inwestycyjnych.

Tabela 1. Model operacyjny transparentności rachunku wyniku z operacji – poziomy transparentności oraz kryteria wartościowauia

Poziom A	Poziom B	Poziom C	Poziom D	Poziom E
Nie można dokonać formalnej identyfikacji pozycji o charakterze memoriałowym w rachunku wyniku z operacji	**B11 kryterium wartościowania** Można wyznaczyć pozycje memoriałowe, ale nie są one wyodrębnione w rachunku wyniku z operacji	**C11 kryterium wartościowania** Pozycje memoriałowe są wyodrębnionym elementem rachunku wyniku z operacji	**D11 kryterium wartościowania** Pozycje memoriałowe są wyodrębnionym elementem rachunku wyniku z operacji i są częściowo uszczegółowione w notach objaśniających do sprawozdania finansowego	**E11 kryterium wartościowania** Pozycje memoriałowe są wyodrębnionym i uszczegółowionym elementem rachunku wyniku z operacji
Nie można dokonać formalnej identyfikacji pozycji o charakterze kosztów agencji	**B12 kryterium wartościowania** Można wyznaczyć pozycje o charakterze kosztów agencji, ale nie są one wyodrębnione w rachunku wyniku z operacji	**C12 kryterium wartościowania** Pozycje o charakterze kosztów agencji są wykazane jako element rachunku wyniku z operacji, ale są wymienione wśród innych pozycji kosztów, co utrudnia ich percepcję	**D12 kryterium wartościowania** Pozycje o charakterze kosztów agencji są wyodrębnionym elementem rachunku wyniku z operacji	**E12 kryterium wartościowania** Pozycje o charakterze kosztów agencji są wykazane jako odrębny element rachunku wyniku z operacji, sklasyfikowany według rodzaju oraz podsumowany co do wartości
Nie można ustalić wskaźnika kosztów memoriałowych	**B21 kryterium wartościowania** Wskaźnik kosztów memoriałowych na wysokim poziomie	**C21 kryterium wartościowania** Wskaźnik kosztów memoriałowych na średnim poziomie	**D21 kryterium wartościowania** Wskaźnik kosztów memoriałowych na niskim poziomie	**E21 kryterium wartościowania** Wskaźnik kosztów memoriałowych na nieistotnym poziomie
Nie można ustalić wskaźnika kosztów agencji	**B22 kryterium wartościowania** Wskaźnik kosztów agencji na wysokim poziomie	**C22 kryterium wartościowania** Wskaźnik kosztów agencji na średnim poziomie	**D22 kryterium wartościowania** Wskaźnik kosztów agencji na niskim poziomie	**D22 kryterium wartościowania** Wskaźnik kosztów agencji na nieistotnym poziomie

Źródło: opracowanie własne.

Fundusze inwestycyjne mogą reprezentować różne poziomy transparentności w poszczególnych warstwach, co świadczy o tym, że nie osiągnęły jeszcze dojrzałości pod względem transparentności. Dlatego przedmiotem analizy będą także zależności między poszczególnymi warstwami wyodrębnionymi w modelu transparentności.

Przyjęte w modelu operacyjnym poziomy transparentności ułożyłam według wzrastającego poziomu transparentności, podobnie jak w modelach dojrzałości. Wszystkie kryteria wartościowania przypisane do każdego poziomu transparentności również wykazują tendencję rosnącej wymagalności względem ujawnień oraz reakcji potencjalnych użytkowników sprawozdań finansowych na te ujawnienia.

Pierwsze kryterium wartościowania, dotyczące pozycji memoriałowych, stanowi warstwę przedmiotową modelu i było analizowane jako informowanie o niezrealizowanych zyskach i stratach. Taka pozycja została wydzielona w rachunku wyniku z operacji, jako pozycja o charakterze memoriałowym. Zgodnie z regulacjami prawnymi rachunkowości ta pozycja ma zostać uszczegółowiona w nocie objaśniającej o numerze 10. W tej nocie należy wykazać wzrost (spadek)

niezrealizowanego(ej) zysku (straty) z wyceny aktywów, ujawnionego odrębnie dla każdej kategorii aktywów, według podziału przyjętego w bilansie funduszu, a więc na składniki lokat notowane i nienotowane na aktywnym rynku, w tym dłużne papiery wartościowe, co zostało omówione w rozdziale II niniejszego opracowania. Regulacje prawne rachunkowości dotyczące funduszy inwestycyjnych są pod tym względem sprzyjające transparentności rachunku wyników z operacji, co umiejscawia potencjalnie badaną grupę funduszy inwestycyjnych (otwarte oraz specjalistyczne otwarte fundusze inwestycyjne akcji działające na rynku w Polsce) dość wysoko – na poziomie D, wyodrębnionym w modelu operacyjnym pomiaru transparentności.

Kryterium wartościowania dotyczące informowania o kosztach agencji również osadza fundusze inwestycyjne na poziomie D transparentności, ze względu na obowiązujące fundusz regulacje prawne. Spośród wymienionych rodzajowo kosztów w rachunku wyniku z operacji, część z nich to tzw. koszty agencji, które scharakteryzowałam w rozdziale I niniejszego opracowania. Do kosztów tych zaliczyć można: wynagrodzenie dla towarzystwa, wynagrodzenia dla podmiotów prowadzących dystrybucję, opłaty dla depozytariusza, opłaty związane z prowadzeniem rejestru aktywów funduszu, opłaty za zezwolenia oraz rejestracyjne, usługi w zakresie rachunkowości, usługi w zakresie zarządzania aktywami funduszu, usługi prawne, wydawnicze, w tym poligraficzne.

Kolejne kryteria wartościowania stanowią rosnąco sparametryzowane wskaźniki empiryczne, charakteryzujące osiągnięty przez fundusz inwestycyjny poziom transparentności rachunku wyniku z operacji, które opisałam dalej przy ocenie poziomu transparentności rachunku wyniku z operacji funduszy inwestycyjnych (podpunkt 4.6).

4.5. Metodyka badań transparentności rachunku wyniku z operacji

Ocenę transparentności rachunku wyniku z operacji przeprowadziłam w trzech etapach. W pierwszym etapie wykonałam parametryczną analizę rachunku wyniku z operacji oraz jego wyników cząstkowych, w tym w szczególności badaniu poddałam rozkłady zmiennych wyniku z operacji, przychodów z lokat netto, zrealizowanych zysków/strat ze zbycia lokat oraz wzrostu/spadku niezrealizowanych zysków/strat z wyceny lokat, a także współzależności między tymi zmiennymi. W drugim etapie zbadałam koszty ujawnione w rachunku wyniku z operacji, w tym w szczególności koszty agencji oraz wynagrodzenia dla podmiotu zarządzającego. W tym etapie badałam strukturę kosztów, rodzajową liczbę ujawnień w sprawozdaniu finansowym, a także rozkłady zmiennych tych kosztów. Na podstawie tego rozpoznania, zidentyfikowałam zmienne charakteryzujące transparentność, które przyjęłam do dalszych badań. Wynikiem badań pierwszego i drugiego etapu było wyodrębnienie tych zmiennych opisujących wynik z operacji oraz koszty agencji, na podstawie których zbudowałam wskaźniki składające się na koncepcję wartościowania w modelu pomiaru transparentności rachunku wyniku z operacji, co stanowiło sedno pierwszej hipotezy szczegółowej: istnieje możliwość identyfikacji zmiennych charakteryzujących transparentność, nazwanych koncepcją wartościowania,

które mogą być przesłankami podniesienia poziomu transparentności. W trzecim etapie badań zastosowałam koncepcję wartościowania transparentności na podstawie zdefiniowanych uprzednio wskaźników oraz ustalonych empirycznie przedziałów wartości dla poszczególnych poziomów transparentności, wyodrębnionych w modelu operacyjnym z rozdziału IV niniejszego opracowania. Dokonałam rozpoznania poziomów transparentności rachunku wyniku z operacji w wymienionych grupach analitycznych, co stanowiło realizację pierwszego, szczegółowego celu o charakterze empirycznym. Pozwoliło to w badaniach empirycznych stwierdzić, że występują różnice między poziomami transparentności wyodrębnionych grup analitycznych, co stanowiło treść rozdziału V i weryfikację drugiej, szczegółowej hipotezy badawczej, a także realizację drugiego, szczegółowego celu empirycznego. Poziomy transparentności zostały ustalone dla jednostkowych sprawozdań, następnie zbadałam współzależności pomiędzy nimi a zmiennymi opisującymi zachowania interesariuszy, takimi jak zmiana liczby jednostek uczestnictwa w roku obrotowym oraz roku następnym, a także miara opisującą skutki działań operacyjnych, jaką jest zmiana wartości jednostki uczestnictwa. Celem tego etapu badań było zweryfikowanie trzeciej hipotezy szczegółowej: istnieje zależność między poziomem transparentności rachunku wyniku z operacji badanej grupy funduszy a reakcją interesariuszy.

Badania przeprowadziłam na sprawozdaniach finansowych funduszy inwestycyjnych typu otwartego (w tym otwarte fundusze specjalistyczne), które prowadziły swoją działalność w latach 2006-2015. Pod uwagę wzięłam roczne sprawozdania finansowe wszystkich funduszy inwestycyjnych typu otwartego, które prowadziły działalność w latach 2006-2015, przy czym ze względu na porównywalność wyników badań, musiały one spełniać dodatkowe warunki dotyczące wymogów formalnych sprawozdawczości oraz profilu inwestycyjnego. Ze względu na jednorodność sprawozdawczą wybrałam do badań fundusze krajowe, czyli takie, które działają na podstawie zezwolenia Komisji Nadzoru Finansowego i sporządzają sprawozdania finansowe według krajowych regulacji. Poza tym pod uwagę wzięłam tylko te sprawozdania, które zostały sporządzone za pełne lata obrotowe, co w praktyce oznaczało fundusze działające przez cały rok kalendarzowy. Kolejną cechą doboru grupy badanych sprawozdań finansowych był profil inwestycyjny. Fundusze inwestycyjne charakteryzują się różną polityką inwestycyjną, w tym różnym profilem inwestycyjnym, co pociąga za sobą zróżnicowany pod względem rodzajowym portfel instrumentów finansowych, dlatego dla zapewnienia porównywalności wyników badań wybrałam grupę funduszy akcyjnych rynku polskiego. Po uwzględnieniu powyższych charakterystyk badana grupa składała się z 538 jednostkowych sprawozdań finansowych funduszy (subfunduszy) inwestycyjnych.

Weryfikację postawionych hipotez przeprowadziłam dla całej grupy sprawozdań finansowych oraz w podgrupach, które wyodrębniłam na podstawie następujących kryteriów:

- roku kalendarzowego działalności funduszu (dziesięć grup funduszy),

- okresu działalności (wyodrębniłam siedem grup sprawozdań finansowych: dla funduszy działających: 1, 2 i 3 lata, a także 4-6 lat, 7-9 lat, 10-12 lat oraz powyżej 12 lat)[1],
- salda wpłat i wypłat kapitału funduszu (wyodrębniłam dwie grupy sprawozdań finansowych: dla funduszy, których saldo było nieujemne oraz dla funduszy, których saldo kapitałowe było ujemne),
- relacji aktywów netto do kapitału funduszu (wyodrębniłam dwie grupy sprawozdań finansowych: dla funduszy, których wartość aktywów netto była większa lub równa od wartości kapitału funduszu oraz dla funduszy, w których relacja ta była odwrotna, tj. wartość bilansowa kapitału funduszu była wyższa od wartości bilansowej aktywów netto),
- kapitalizacji funduszu (wyodrębniłam grupy stanowiące 10% najmniejszych i 10% największych funduszy pod względem wartości aktywów netto, oraz cztery grupy stanowiące po 25% funduszy uporządkowanych według wielkości aktywów netto),
- kosztów pokrywanych przez podmiot zarządzający (wyodrębniłam dwie grupy sprawozdań: funduszy, w których koszty były pokrywane przez Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych (TFI) oraz funduszy, w których takie koszty nie były pokrywane przez TFI).

Wyodrębnienie podgrup funduszy inwestycyjnych miało na celu weryfikację drugiej hipotezy szczegółowej: występują różnice między poziomami transparentności funduszy inwestycyjnych, wyodrębnionymi na podstawie grup analitycznych.

Ze względu na dużą liczbę badanych sprawozdań funduszy inwestycyjnych, wykorzystane do oceny poziomu transparentności dane sprawozdawcze oraz wskaźniki poddałam analizie statystycznej, w której wykorzystałam mierniki statystyki opisowej oraz miary współzależności między badanymi zmiennymi. Mimo że liczebność każdej wykorzystanej zmiennej daje możliwość przyjęcia założenia o normalności rozkładów na podstawie centralnego twierdzenia granicznego, ze względu na znacznie mniejszą liczebność w podgrupach sprawozdań wyodrębnionych na podstawie przyjętych kryteriów analitycznych, dokonałam sprawdzenia normalności badanych rozkładów. Wykorzystałam od tego celu test statystyczny Kołmogorowa-Smirnowa, przy współczynniku istotności $p = 0,05$. Jego wyniki nie pozwalają przyjąć założenia o normalności większości badanych zmiennych, czego powodem są tzw. ogony, czyli występowanie wartości granicznych znacząco odbiegających od wartości średniej czy mediany. Z tego powodu, a także ze względu na to, że ustalanie poziomu transparentności jest zbieżne z metodą rang, do oceny współzależności wykorzystałam współczynnik korelacji rang Spearmana, który następnie poddałam testowi istotności na poziomie $p = 0,05$.

[1] Okres działalności funduszy był liczony pełnymi latami kalendarzowymi, tzn. za pierwszy rok działalności przyjęto ten okres sprawozdawczy, który obejmował cały rok kalendarzowy. Analogicznie, jeżeli fundusz kończył działalność, to za ostatni rok działalności uznano ten, którego sprawozdanie obejmowało ostatni pełny rok kalendarzowy działalności.

4.6. Ocena poziomu transparentności rachunku wyniku z operacji oraz reakcja interesariuszy

Uwzględniając wnioski z analizy parametrycznej i strukturalnej wyniku z operacji, jego wyników cząstkowych oraz kosztów funduszu, w tym kosztów agencji i kosztów wynagrodzenia dla podmiotu zarządzającego do oceny poziomu transparentności rachunku wyniku z operacji przyjęłam cztery wskaźniki. Dwa z nich związane są bezpośrednio z kosztami agencji i ich strukturą, dwa kolejne odnoszą się do pozycji memoriałowej wyniku z operacji i jej relacji do wyniku ze zbycia lokat oraz wyniku z operacji. Przedmiotowe wskaźniki mają następującą postać:

- wskaźnik kosztów agencji, który jest ilorazem kosztów agencji łącznie oraz średniej wartości aktywów netto (WSKAŹNIK 1),
- wskaźnik udziału kosztów z tytułu wynagrodzenia dla TFI w kosztach agencji, który jest ilorazem wynagrodzenia dla TFI oraz łącznej wartości kosztów agencji (WSKAŹNIK 2),
- wskaźnik rentowności/deficytowości wyniku z wyceny lokat, który jest obliczany jako iloraz wzrostu/spadku niezrealizowanego zysku/straty z tytułu wyceny lokat oraz średniej wartości aktywów netto (WSKAŹNIK 3),
- wskaźnik zróżnicowania wyniku z operacji, który jest obliczany jako wartość bezwzględna ilorazu różnicy między wynikiem z wyceny lokat i wynikiem ze zbycia lokat oraz wyniku z operacji (WSKAŹNIK 4).

Każdy wskaźnik ma pięć poziomów, przy czym 1 oznacza poziom najniższy, a 5 – najwyższy. Wartości graniczne poszczególnych poziomów nadałam na podstawie empirycznych rozkładów wartości tych wskaźników dla wszystkich badanych sprawozdań, przy czym przyjęłam założenie o odrzuceniu wartości skrajnych. W przypadku wskaźników 1, 2 oraz 4 wartości te ustaliłam w ten sposób, że wartość rozstępu między percentylem 5% a 95% rozkładu danej zmiennej podzieliłam przez liczbę poziomów transparentnośei, czyli przez 5. W przypadku wskaźnika 3 przyjęłam najniższy poziom transparentności dla najwyższej wartość rozkładu zmiennej, ezyli 1, tzn. gdy koszty z tytułu wynagrodzenia dla TFI stanowią 100% kosztów agencji. Pozostałym czterem poziomom transparentności przypisałam wartości w ten sposób, że ustalony rozstęp między wartością 1 a percentylem 5% podzieliłam przez 4. Wartości graniczne przedziałów poszczególnych poziomów transparentności badanych wskaźników zestawiłam tabelarycznie (tabela 2).

Na podstawie rzeczywistej wartości każdego wskaźnika, obliczonej dla wszystkich objętych badaniem jednostkowych sprawozdań, nadałam odpowiedni, wynikający z przyjętej skali poziom transparentności. Wyniki zestawiono dla wszystkich funduszy ogółem oraz według przyjętych grup analitycznych.

Tabela 2. Wartości graniczne wskaźników transparentności

WYSZCZEGÓLNIENIE		POZIOM TRANSPARENTNOŚCI				
		1	2	3	4	5
WSKAŹNIK 1	PONIŻEJ		5,45	4,48	4,48	2,54
	DO	5,45	4,48	3,51	2,54	
WSKAŹNIK 2	PONIŻEJ		1,00	0,92	0,83	0,75
	DO	1,00	0,92	0,83	0,75	
WSKAŹNIK 3	POWYŻEJ		-20,72	-1,64	17,44	36,51
	DO	-20,72	-1,64	17,44	36,51	
WSKAŹNIK 4	PONIŻEJ		5,50	4,15	2,79	1,44
	DO	5,50	4,15	2,79	1,44	

Źródło: opracowanie własne.

W przypadku wskaźnika 1 odnoszącego się do kosztów agencji najwyższy poziom transparentności uzyskały tylko 48 sprawozdań (8,9%), 4-ty poziom transparentności uzyskało 72 sprawozdań (13,4%), 3-ci poziom transparentności aż 346 sprawozdań (64,3%), 2-gi poziom transparentności uzyskało 30 sprawozdań (5,6%), a najniższy poziom transparentności stwierdzono w przypadku 42 sprawozdań (7,8%).

Biorąc pod uwagę sprawozdania według przyjętych przekrojów analitycznych, to na szczególną uwagę zasługują wyniki uzyskane w przypadku kryterium kapitalizacji, w którego przypadku fundusze o wyższej kapitalizacji uzyskiwały więcej ocen na poziomie transparentności 5 niż fundusze o mniejszej kapitalizacji. Wraz ze wzrostem kapitalizacji maleje liczba sprawozdań z rachunkiem wyniku z operacji z oceną poziomu transparentności 1, 2 oraz 4, na rzecz ocen poziomu transparentności 3 oraz 5. Także w przypadku kryterium podziału funduszy według ponoszenia kosztów przez TFI występują znaczące odstępstwa od wyników uzyskanych we wszystkich badanych sprawozdaniach. Rachunek wyniku z operacji funduszy, których część kosztów jest pokrywana przez TFI uzyskały mniej ocen 3, 4 i 5, a więcej sprawozdań uzyskało 1 i 2 poziom transparentności niż sprawozdania pozostałych funduszy.

W przypadku wskaźnika 2, który dotyczy oceny udziału kosztów z tytułu wynagrodzenia dla TFI, najwięcej badanych sprawozdań uzyskało niższe oceny poziomu transparentności: 116 (21,6%) – poziom 1 oraz 334 (62,1%) – poziom 2. Tylko w przypadku 23 (4,3%) sprawozdań odnotowano poziom 3 transparentności, w przypadku 21 (3,9%) – poziom 4 i w 44 (8,2%) przypadkach – poziom 5. Podobnie, jak w przypadku wskaźnika 1, największe odstępstwo od przedstawionej wyżej liczebności poziomów transparentności, zaobserwowałam w przypadku grup analitycznych wyodrębnionych wg kryterium kapitalizacji oraz kryterium ponoszenia kosztów przez TFI. Aż 40,7% badanych sprawozdań grupy najmniejszych pod względem wartości aktywów netto funduszy inwestycyjnych uzyskało najwyższy poziom transparentności, a 14,8% z nich poziom 4. W grupach o wyższej kapitalizacji następuje spadek liczby sprawozdań z 4 i 5 poziomem na rzecz poziomów 1,2 oraz 3, przy czym 25%

największych pod względem aktywów sprawozdań funduszy nie uzyskało żadnej oceny na poziomie 4 i 5. Podobnie, więcej rachunków wyniku z operacji funduszy, których koszty pokrywają podmioty zarządzające, ma przewagę ocen na poziomie 4 i 5 względem ocen uzyskanych przez rachunek wyniku z operacji ze sprawozdań pozostałych funduszy. Wskaźniki 3 i 4 związane są z wynikiem z operacji oraz jego dwoma wynikami cząstkowymi, tj. wynikiem z wyceny lokat oraz wynikiem ze zbycia lokat. Jak już stwierdzono wcześniej wyniki te są współzależne od koniunktury na rynku kapitałowym, co szczególnie dotyczy wyniku memoriałowego. Dlatego największą różnorodność w ocenach poziomu transparentności rachunku wyniku z operacji widać w przypadku sprawozdań funduszy uporządkowanych według kryterium roku kalendarzowego, a także roku działalności. W przypadku wskaźnika 3, najwięcej rachunków wyniku z operacji badanych sprawozdań finansowych uzyskało ocenę na poziomie 2 i 3 transparentności, odpowiednio 143 (26,6%) i 159 (29,6%) sprawozdań. Jednak w grupie sprawozdań za 2006 rok, praktycznie większość uzyskała oceny na poziomie 4 i 5 transparentności, tj. odpowiednio 75% i 20,8% badanych w tej grupie sprawozdań. Jednak już w 2007 i 2008 roku, żadne z badanych sprawozdań z tego okresu nie otrzymało oceny wyższej niż na poziomie 3. Podobna sytuacja wystąpiła w przypadku sprawozdań za lata sprawozdawcze 2011, 2014 i 2015. Należy zwrócić jeszcze uwagę na kryterium salda wpłat/wypłat. W przypadku sprawozdań pogrupowanych wg tego kryterium, wskaźniki dla sprawozdań funduszy o saldzie dodatnim uzyskiwały więcej ocen na poziomie 3-5 niż fundusze o saldzie ujemnym, w których dominowały sprawozdania z oceną 1-3.

Ocena poziomu transparentności na podstawie wskaźnika 4 wykazała, że większość funduszy ma zróżnicowanie między wynikiem z wyceny lokat a wynikiem ze zbycia lokat pozwalające im na uzyskanie najwyższego poziomu transparentności. Aż 357 rachunków wyniku z operacji uzyskało ocenę na poziomie 5, co stanowi 68,5% badanych sprawozdań finansowych. W przypadku 90 sprawozdań uzyskałam poziom 4 transparentności (16,7% badanych sprawozdań), tylko 17% badanych sprawozdań uzyskało najniższe oceny poziomu transparentności. Z punktu widzenia pogrupowania sprawozdań według grup analitycznych, największą różnorodność pod względem oceny poziomu transparentności wykazała analiza w przekroju roku kalendarzowego oraz w przypadku kryterium roku obrotowego działalności. Ciekawym przypadkiem są wyniku uzyskane przez rachunki wyniku z operacji ujęte w sprawozdaniach za 2008 rok. Rok ten wiązał się dekoniunkturą na rynku kapitałowym, jednak wszystkie badane sprawozdania uzyskały najwyższy 5 poziom transparentności. Najmniej ocen na poziomie 5 transparentności uzyskały rachunki wyniku z operacji ze sprawozdań za 2009 rok. W tym przypadku wystąpiła większe zróżnicowanie między wynikiem z wyceny lokat a wynikiem ze zbycia lokat. Wskaźnik ten ma reagować na zróżnicowanie wyniku ze zbycia lokat i wyniku z wyceny lokat, a więc ma informować o tym, w jaki sposób dany wynik z operacji jest uzyskiwany oraz czy nie jest on rezultatem zastosowanych narzędzi polityki rachunkowości.

W ostatnim etapie badań nad transparentnością rachunku wyników z operacji sprawdziłam, czy poziom transparentności wpływa na reakcje interesariuszy. Ocena ich reakcji na zawartość informacyjną

sprawozdania finansowego nie jest prosta, gdyż na taką samą informację co do wartości i kierunku zmian, interesariusze mogą reagować odmiennie, jedni będą sprzedawać jednostki uczestnictwa w celu realizacji założonych zysków, a inni będą traktować to jako dobrą lokatę i nabywać jednostki uczestnictwa. Dlatego częściowo będą się te sprzeczne decyzje wzajemnie znosić i obniżać poziom ewentualnych współzależności. Pomimo tych przeszkód podjęłam się zadania polegającego na zbadaniu korelacji między uzyskanym poziomem transparentności a następującymi parametrami odzwierciedlającymi reakcję interesariuszy tj. zmianą liczby jednostek uczestnictwa w roku obrotowym oraz w roku następnym. Ten drugi parametr wynika z cyklu udostępniania informacji sprawozdawczych, które są dostępne dopiero w kolejnym roku obrotowym. Ponadto sprowadziłam współzależność między poziomem transparentności a zmianą wartości aktywów netto na jednostkę uczestnictwa, czyli zmianą poziomu ceny nabycia tej jednostki, która jest parametrem dostępnym w każdym dniu wyceny, a więc może być natychmiast wykorzystana przez interesariuszy do podejmowania decyzji o zbyciu/nabyciu jednostek uczestnictwa.

Ocena wyników uzyskanych współczynników korelacji dla badanych sprawozdań finansowych funduszy inwestycyjnych łącznie wskazuje na istotną statystycznie współzależność między poziomem transparentności dla wskaźnika 1 oraz 2 a zmianą liczby jednostek uczestnictwa w następnym roku obrotowym względem roku sprawozdawczego. Może to oznaczać, że informacja o kosztach agencji oraz kosztach z tytułu opłaty za zarządzania nie jest pomijana przy ocenie wyników funduszy, a ponieważ współzależność ma znak plus, można zakładać, że wyższe koszty agencji i wyższy udział kosztów związanych z opłatą za zarzadzanie, a więc niższy poziom transparentności, nie są bez znaczenia dla spadku ilości jednostek uczestnictwa i są brane pod uwagę przy sprzedaży tych instrumentów przez interesariuszy. W przypadku oceny tej współzależności z punktu widzenia roku kalendarzowego, za który sporządzanie jest sprawozdanie finansowe, widoczny jest wzrost znaczenia tej współzależności nie tylko w przypadku zmiany liczby jednostek w roku następnym, ale także w danym roku obrotowym. Jednak w tym przypadku reakcje nie są jednoznaczne, gdyż współczynnik korelacji ma nie tylko znak plus, ale także minus. W tym przypadku o decyzji interesariuszy mogą także przesądzać inne czynniki, np. rynkowe, także z tego powodu, że nie mają oni pełnej informacji o kosztach, oprócz opłaty za zarządzanie, która jest podawana w materiałach informacyjnych, a więc jest dostępna na bieżąco.

Poziom transparentności wskaźnika 3 jest przede wszystkim skorelowany ze zmianą wartości jednostki uczestnictwa w roku obrotowym oraz ze zmianą liczby jednostek uczestnictwa w roku obrotowym. Dodatnie współczynniki korelacji wskazują w tym przypadku, że wysoki poziom transparentności, który zostaje odzwierciedlony na bieżąco w wycenie aktywów netto przypadających na jednostkę uczestnictwa, znajduje odzwierciedlenie w decyzjach interesariuszy. Współczynniki korelacji między poziomem transparentności a zmianą liczby jednostek uczestnictwa mają niższą wartość niż te uzyskane dla zmiany wartości aktywów netto na jednostkę uczestnictwa, gdyż ten pierwszy parametr wiąże się z różnymi reakcjami na taką samą informację, a wycena jest tylko powiązania z uzyskanymi wynikami i nie zawiera tych reakcji.

Wskaźnik 4 został wprowadzony jako miara zróżnicowania między dwoma wynikami cząstkowymi – wynikiem ze zbycia lokat oraz wynikiem z wyceny lokat. Zauważona na etapie analizy rachunku wyniku z operacji współzależność między tymi wynikami, wykazana przede wszystkim w przypadku ich analizy według kryterium roku kalendarzowego, zasadniczo nie znajduje odzwierciedlenia w przypadku oceny reakcji interesariuszy na poziom transparentności rachunku wyniku z operacji. W przypadku badania korelacji względem poziomu transparentności wskaźnika 4 a zmianą liczby jednostek uczestnictwa w roku następnym po roku obrotowym nie wystąpiła współzależność istotna statystycznie. Natomiast w przypadku analizy współzależności wskaźnika 4 oraz zmiany liczby jednostek uczestnictwa w roku obrotowym, istotna statystycznie współzależność została stwierdzona tylko w 2009 roku. Natomiast znacznie więcej istotnych statystycznie współzależności wystąpiło w przypadku porównania poziomów transparentności wskaźnika 4 ze zmianą wartości jednostki uczestnictwa w roku obrotowym. Istotne statystycznie współczynniki korelacji wystąpiły w latach 2009-2011 oraz 2013-2014. Jeżeli porówna się to z współczynnikami współzależności między wynikiem ze zbycia lokat a wynikiem z wyceny lokat, to można przypuszczać, że wskaźnik 4 przede wszystkim wyjaśnia zmiany zachodzące w wartości jednostki uczestnictwa, gdy pojawia się wysoka ujemna współzależność między tymi wynikami cząstkowymi rachunku wyniku z operacji. Współzależność ta jednak nie jest jednoznaczna, gdyż znajduje potwierdzenie tylko w niektórych z badanych przekrojów analitycznych sprawozdań finansowych, tj. w przypadku kryterium relacji aktywów netto do kapitału funduszu oraz w przypadku funduszy o niskiej kapitalizacji. Poza tym kierunek tej współzależności jest zróżnicowany w poszczególnych grupach funduszy wyodrębnionych w ramach danego kryterium.

Warunkiem wykorzystania zawartości informacyjnej rachunku wyniku z operacji jest odpowiednia prezentacja informacji. W przypadku wyniku z wyceny lokat jest ona szczegółowa, zawarta w zestawieniu lokat. Pozycja rachunku wyniku z operacji, dotycząca zbycia lokat, nie jest przedstawiana w żadnym układzie analityeznym. Ponieważ współzależność wyniku ze zbycia lokat względem indeksu giełdowego była dodatnia, jednak współczynnik miał niską wartość, można przyjąć, że interesariusz może mieć niewystarczającą informację o przyczynach kształtowania się tego wyniku na określonym poziomie. Podanie zestawienia zbytych pozycji lokat oraz wyniku tej sprzedaży mogłoby zwiększyć transparentność tej pozycji rachunku wyniku z operacji.

4.7. Wkład w dyscyplinę finansów

Jako zasadniczy wkład w dyscyplinę finansów uznaję budowę autorskiego modelu pomiaru transparentności rachunku wyniku z operacji funduszu inwestycyjnego oraz jego praktyczną weryfikację. W szczególności za wkład w dyscyplinę finansów upatruję w :

1. Dokonaniu rozpoznania poziomów transparentności rachunku wyniku z operacji otwartyeh funduszy inwestycyjnych akcji rynku polskiego za lata 2006-2015, na podstawie zdefiniowanych uprzednio wskaźników oraz ustalonych empirycznie przedziałów wartości dla poszczególnych

poziomów transparentności, które wyodrębniłam w autorskim modelu pomiaru transparentności. Stwierdziłam i rozpoznałam różnice między poziomami transparentności wyodrębnionych grup analitycznych funduszy inwestycyjnych, które poddałam badaniu (rozdział 5 punkt 4 monografii autorskiej).

2. Dokonaniu zbadania współzależności pomiędzy poziomem transparentności funduszu inwestycyjnego a zmiennymi opisującymi zachowania interesariuszy, takimi jak zmiana liczby jednostek uczestnictwa w roku obrotowym oraz roku następnym, a także miara opisująca skutki działań operacyjnych, jaką jest zmiana wartości jednostki uczestnictwa. Stwierdziłam, że istnieje zależność między poziomem transparentności rachunku wyniku z operacji badanej grupy funduszy a reakcją interesariuszy (rozdział 5 punkt 4 monografii autorskiej).
3. Dokonanie parametrycznej oceny rachunku wyniku z operacji i jego wyników cząstkowych dla badanej grupy funduszy inwestycyjnych. W szczególności badaniu poddałam rozkłady zmiennych wyniku z operacji, przychodów z lokat netto, zrealizowanych zysków/strat ze zbycia lokat oraz wzrostu/spadku niezrealizowanych zysków/strat z wyceny lokat, a także współzależności między tymi zmiennymi (rozdział 5 punkt 2 monografii autorskiej).
4. Dokonanie badań ujawnień w zakresie kosztów funduszu inwestycyjnego, sprawozdawanych w rachunku wyniku z operacji. Badaniu poddałam strukturę ujawnianych kosztów, rodzajową liczbę ujawnień a także rozkłady zmiennych tych kosztów (rozdział 5 punkt 3 monografii autorskiej).

Ponadto wiele z zaprezentowanych problemów teoretycznych ma w mojej ocenie charakter oryginalny ze względu na to, że nie były one przedmiotem prezentacji w krajowej oraz zagranicznej literaturze. Dotyczy to w szczególności:

- zastosowaniu koncepcji transparentności do rachunku wyniku z operacji funduszu inwestycyjnego,
- holistycznego podejścia do omówienia koncepcji transparentności, uwzględniającego także związki transparentności z koncepcją odpowiedzialności, koncepcją ładu korporacyjnego, koncepcją zmiennej wartości pieniądza w czasie, koncepcją efektywności informacyjnej rynków kapitałowych oraz odrzuceniem koncepcji oparcia pieniądza na parytecie w złocie,
- autorskiego podsumowania przyczyn ograniczonej transparentności, a także autorską krytykę zasad ujmowania korzyści ekonomicznych w przypadku złożonych instrumentów finansowych.

Do wkładu w naukę finansów uznać także można dokonanie usystematyzowania dorobku literatury z zakresie definiowania oraz pomiaru transparentności.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

5.1. Obszary badań nankowych i publikacje upowszechniające ich wyniki

Po uzyskaniu stopnia dr nauk ekonomicznych rozpoczęłam badania zmierzające do eksploracji problematyki szeroko rozumianej transparentności sprawozdań finansowych. Badania i będące ich odzwierciedleniem publikacje można przyporządkować do następujących obszarów tematycznych:

1. Obszar tematyczny 1. **Sprawozdawanie o ryzyku oraz zarządzanie ryzykiem, w tym ocena dokonań z uwzględnieniem ryzyka.**
2. Obszar tematyczny 2. **Polityka bilansowa i jej znaczenie dla sprawozdawczości finansowej, ze szczególnym uwzględnieniem zasad rachunkowości dotyczących instrumentów finansowych.**
3. Obszar tematyczny 3. **Stanowienie koncepcji odpowiedzialności i rozliczalności w rachunkowości, w tym koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu.**
4. Obszar tematyczny 4. **Zastosowania instrumentów zarządzania, szczególnie związanych z problematyką kosztów w przedsiębiorstwie.**
5. Obszar tematyczny 5. **Pozostałe opracowania naukowe.**

Obszar tematyczny 1. **Sprawozdawanie o ryzyku oraz zarządzanie ryzykiem, w tym ocena dokonań z uwzględnieniem ryzyka**

Obszar ten obejmuje 10 publikacji, wykazanych w pozycjach IIB2, IIB4, IIB8, IIB10, IIC15, IIC18, IIC19, IIC20, IIC21 i IIC22 wykazu dorobku habilitacyjnego oraz 2 badania naukowe przeprowadzone na Uniwersytecie Ekonomicznym w Katowicach.

Obszar ten stanowi kontynuację badań podjętych w doktoracie, poruszane zagadnienia przyczyniły się do wyciągnięcia wniosków i dokonania syntez na temat tego, jakie są niedostatki sprawozdawania o ryzyku, które przyczyniają się do ograniczenia transparentności sprawozdań finansowych (rozdział 3 punkt 2 monografii autorskiej). Opracowanie tych zagadnień stanowi w dużej części postęp prac naukowych po otrzymaniu stopnia dr nauk ekonomicznych.

Prowadziłam następujące badania własne na Uniwersytecie Ekonomicznym w Katowicach z tego obszaru tematycznego:

- w 2006 r. badania indywidualne - własne pt.: Modelowanie alokacji kapitału w złożonych strukturach organizacyjnych. Efektem przeprowadzonych badań jest monografia autorska pod tym samym tytułem, opisana poniżej;
- w 2007 r. badania indywidualne - własne pt.: Budżetowanie i kontrola ryzyka w banku z wykorzystaniem metody Value at Risk. Celem opracowania było zbadanie możliwości zastosowania metody Value at Risk (metody wartości zagrożonej) do budżetowania i kontroli ryzyka. Rozpatrzono także problematykę hedgingu jako metody redukcji ryzyka, a także

stosowania szczególnych zasad rachunkowości zabezpieczeń i wykorzystania metody Value at Risk do pomiaru skuteczności zabezpieczenia.

Spośród publikacji z tego obszaru tematycznego na uwagę zasługują następujące:

1. Dratwińska-Kania B, Modelowanie alokacji kapitału w złożonych strukturach organizacyjnych. A.E. Katowice, Katowice 2006 r. – monografia, seria Prace Naukowe. ISBN 83-7246-892-3.
2. Dratwińska-Kania B., Accounting in uncertainty and risk conditions. [W:] Journal of Economics & Management Volume 3, The Karol Adamiecki University of Economics in Katowice, Poland 2007 r. ISSN 1732-1948, s. 65-76.
3. Dratwińska-Kania B, Perspektywy zmian rachunkowości w dobie Nowej Umowy Kapitałowej. [W:] Standardy rachunkowości wobec wyzwań współczesnej gospodarki. Red. Z. Messner. T. I. Koncepcje rachunkowości. Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. K. Adamieckiego, 2006, ISBN 83-7246-835-4, s. 23-34.
4. Dratwińska-Kania B., Prognoza ryzyka kredytowego metodą Value at Risk i możliwości jej wykorzystania. [W:] Finansowe uwarunkowania rozwoju organizacji gospodarczych. Teoria i praktyka budżetowania. Pr. zb. pod red. J. Turyny i W. Szczęsnego. Wydawnictwo Naukowe Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2009 r. ISBN 978-83-61276-31-9, s. 357-365.

W monografii *Modelowanie alokacji kapitału w złożonych strukturach organizacyjnych* dowiodłam, że w warunkach zmiennego otoczenia najlepszą metodą alokowania kapitału do jednostek organizacyjnych jest ta, która w aktywny sposób preferuje jednostki o właściwej relacji osiąganych wyników i podejmowanego ryzyka. Dokonałam autorskiego porównania:

- alokacji kapitału bazującej na wyniku finansowym z uwzględnieniem ryzyka, w szczególności tej, która wykorzystuje w pomiarze ryzyka metodę Value at Risk (VaR, wartości zagrożonej),
- proporcjonalnej alokacji kapitału, która równo angażuje kapitał do poszczególnych jednostek organizacyjnych, prowadzących samodzielnie działalność.

W badaniach przyjęłam 2 scenariusze przy założeniu ceteris paribus:

- pierwszy, który zakłada realizację normalnego (typowego) ryzyka,
- drugi, który zakłada realizację ryzyka większego niż to oczekiwane, które uważa się za normalne.

W zastosowanym modelu Value at Risk do alokacji kapitału wynik finansowy banku był większy w obu rozpatrywanych scenariuszach realizacji ryzyka niż w przypadku proporcjonalnej alokacji kapitału.

W opracowaniu *Accounting in uncertainty and risk conditions* dokonałam autorskiego zestawienia grup informacji o ryzyku w systemie rachunkowości, a także informacji o podjętych instrumentach ochraniających przed skutkami ryzyka na przykładzie banku.

W opracowaniu *Perspektywy zmian rachunkowości w dobie nowej umowy kapitałowej* zawarłam podsumowanie założeń Nowej Umowy Kapitałowej (NUK) oraz autorskiego zestawienia konsekwencji NUK dla sprawozdawczości banków, w tym opracowałam zestawienie sprawozdawczych wymogów

związanych z zapewnieniem dyscypliny rynkowej oraz wyzwania organizacyjne rachunkowości związane z wdrożeniem NUK. Stwierdziłam, że NUK stawia przed systemami informacyjnymi rachunkowości wyzwania, związane z koniecznością generowania nowych informacji oraz organizacją tych systemów. Opisałam także problematykę korzyści, wynikających ze stosowania modeli pomiaru ryzyka opartych o metodę Value at Risk.

W opracowaniu *Prognoza ryzyka kredytowego metodą Value at Risk i możliwości jej wykorzystania* skoncentrowałam się na pomiarze ryzyka kredytowego za pomocą metody Value at Risk. Przedstawiłam tu autorski model pomiaru ryzyka kredytowego, w którym wykorzystałam wzór interpolacyjny do obliczania kwantyli i zastosowałam go w pomiarze ryzyka kredytowego wybranego banku.

Obszar tematyczny 2. **Polityka bilansowa i jej znaczenie dla sprawozdawczości finansowej, ze szczególnym uwzględnieniem zasad rachunkowości dotyczących instrumentów finansowych**

Obszar ten obejmuje 16 publikacji, wykazanych w pozycjach: IIB11, IIB12, IIB13, IIB14, IIB15, IIB16, IIB17, IIB20, IIC4, IIC6, IIC7, IIC8, IIC13, IIC14, IIC16, IIC17 wykazu dorobku habilitacyjnego oraz 3 badania naukowe przeprowadzone na Uniwersytecie Ekonomicznym w Katowicach.

W przedstawionych opracowaniach poruszałam tematy związane z możliwościami stosowania narzędzi polityki bilansowej przedsiębiorstwa i określeniu oddziaływania tych narzędzi na treść sprawozdań finansowych, w szczególności rozpatrywałam konsekwencje tych narzędzi dla wyniku finansowego. Na podstawie takich badań i studiów literaturowych zauważyłam, że istnieją istotne możliwości zastosowania instrumentów polityki bilansowej, szczególnie dużo uwagi poświęciłam zagadnieniom związanym z instrumentami finansowymi oraz wartości godziwej (ang. fair value). Rozpoznanie problematyki polityki bilansowej i ich konsekwencji dla wyniku finansowego w zakresie instrumentów finansowych, zaskutkowało podjęciem badań dotyczących sprawozdawczości funduszy inwestycyjnych, a więc jednostek, w których obrót instrumentami finansowymi stanowi działalność operacyjną. Opracowania pozwoliły mi na uzyskanie potrzebnej wiedzy do opracowania modelu pomiaru transparentności rachunku wyniku z operacji funduszu inwestycyjnego, jak również do opracowania fragmentów rozdziału 3 rozprawy habilitacyjnej.

Przeprowadziłam następujące badania na Uniwersytecie Ekonomicznym w Katowicach z tego obszaru tematycznego:

- 2006 r. udział w badaniach zespołowych pod kierunkiem prof. U.E. dr hab. Marii Smejdy p.t. *Instrumenty finansowe jako współczesna forma pozyskiwania kapitału*. Mój udział w projekcie dotyczył rozpoznania kategorii instrumentów finansowych oraz zasad sprawozdawania o nich;

- 2011 r. udział w badaniach zespołowych pod kierunkiem prof. dr hab. Krzysztofa Zadory p.t.: *Instrumenty pochodne – ujęcie księgowe i sprawozdawcze*. Celem przeprowadzonych przeze mnie badań było podsumowanie zasad ujmowania instrumentów pochodnych w księgach rachunkowych oraz w sprawozdaniu finansowym według krajowych i międzynarodowych regulacji rachunkowości. Przyjęłam następującą hipotezę badawczą: krajowe i międzynarodowe zasady ujmowania instrumentów pochodnych w księgach rachunkowych oraz sprawozdaniu finansowym różnią się, co utrudnia porównywalność generowanych informacji przez system rachunkowości;
- 2012 r. udział w badaniach zespołowych pod kierunkiem prof. dr hab. Krzysztofa Zadory p.t.: *Utrata wartości aktywów finansowych według międzynarodowych regulacji rachunkowości*. Mój udział w badaniach dotyczył rozpoznania problematyki utarty wartości aktywów finansowych oraz polityki bilansowej z nią związanej, a także rozpoznanie konsekwencji utraty wartości aktywów finansowych dla wyniku finansowego. Przyjęłam następującą hipotezę badawczą: Instrumenty polityki bilansowej dotyczące utraty wartości aktywów finansowych mogą zostać zastosowane do kształtowania wartości wyniku finansowego.

Spośród publikacji z tego obszaru tematycznego na uwagę zasługują następujące:

1. Dratwińska-Kania B., Wartość godziwa aktywów i zobowiązań a pomiar instrumentów finansowych na podstawie koncepcji wartości oczekiwanej.[W:] Rachunkowość w teorii i praktyce. Zeszyty Naukowe U. Szczecińskiego nr 625, Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia nr 32, Szczecin 2011, ISSN 1640-6818, s. 113- 126.
2. Dratwińska-Kania B., Wartość godziwa – skąd przyszła i dokąd zmierza? [W:] red. A.Kostur, H.Buk: Za i przeciw wartości godziwej w rachunkowości. Problemy stosowania i wykorzystania wartości godziwej. Studia Ekonomiczne UE w Katowicach. 2012 r. nr 126 (Zeszyty Naukowe Wydziałowe). ISSN 2083-8611, s. 143-151.

Publikacja *Wartość godziwa aktywów i zobowiązań a pomiar instrumentów finansowych na podstawie koncepcji wartości oczekiwanej* stanowi propozycję pomiaru aktywów finansowych w drodze niestandardowej metody bazującej na wartości oczekiwanej, która wpisuje się w koncepcję wartości godziwej i zdaje rezultaty w warunkach niepewnych przepływów pieniężnych. Wycena w wartości oczekiwanej ma tę zaletę, że uwzględnia rozrzut możliwych wyników i dzięki temu odrzuca możliwość istotnego przeszacowania lub niedoszacowania wartości wycenianych składników. Chroni więc przed wyborem skrajnie nieodpowiedniego modelu wyceny i przeciwdziała potencjalnym, nieetycznym praktykom w sprawozdawczości finansowej.

W artykule *Wartość godziwa – skąd przyszła i dokąd zmierza?* podsumowałam i przeanalizowałam ustalenia nowego Międzynarodowego Standardu Rachunkowości nr 13, wydanego przez IASB w 2011 r. Na podstawie przeprowadzonych badań stwierdziłam, że rozszerzono zakres obligatoryjnych ujawnień związanych ze stosowaniem wyceny w wartości godziwej. Jednocześnie zauważyłam, że kierunek zmian wartości godziwej oddala się od cen rynkowych, które pierwotnie określano za docelowe. Zgodnie z nowymi regulacjami należy dokonać korekt wartości godziwych (nawet wartości

z aktywnego rynku), jeżeli zaistnieją wskazane w regulacjach okoliczności, podważające wycenę uzyskaną w podstawowej procedurze. Artykuł stanowi głos w dyskusji na temat mankamentów wyceny w wartości godziwej.

Obszar tematyczny 3. **Stanowienie koncepcji odpowiedzialności i rozliczalności w rachunkowości, w tym koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu**

Obszar ten obejmuje 7 publikacji, wykazanych w pozycjach: IIB9, IIB19, IIC1, IIC2, IIC9, IIC11, C12 wykazu dorobku habilitacyjnego i 2 badania naukowe prowadzone na Uniwersytecie Ekonomicznym w Katowicach.

Wskazane opracowania umożliwiły mi dokonanie w rozprawie habilitacyjnej odpowiednich syntez w zakresie koncepcji odpowiedzialności, rozliczalności oraz ładu korporacyjnego, na ich podstawie dokonałam też w rozprawie habilitacyjnej analizy związku między koncepcją transparentności sprawozdań finansowych a tymi koncepcjami. Wskazane opracowania przyczyniły się do pogłębienia problematyki odpowiedzialności i rozliczalności i stanowią głos w dyskusji nt. roli rachunkowości w stanowieniu tych koncepcji, wraz z propozycjami tworzenia odpowiednich zbiorów informacyjnych, wspierających inicjatywy środowiskowe.

Przeprowadziłam następujące badania na Uniwersytecie Ekonomicznym w Katowicach z tego obszaru tematycznego:

- 2014 r. udział w badaniach zespołowych pod kierunkiem prof. dr hab. Krzysztofa Zadory p.t.: *Diagnoza potencjału rachunkowości w stanowieniu koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu. Etap I.*
- 2015 r. Kierownictwo badań naukowych p.t. *Diagnoza potencjału rachunkowości w stanowieniu koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu. Etap II.*

Celem mojej części obu przeprowadzonych badań była próba odpowiedzi na pytanie, na ile rachunkowość wspiera koncepcję społecznej odpowiedzialności biznesu, ze szczególnym uwzględnieniem polityki rachunkowości związanej z zakresem obowiązkowych ujawnień w rocznym sprawozdaniu finansowym. Rozważania miały charakter teoretyczny. Przyjęłam następującą hipotezę badawczą: System rachunkowości przez odpowiednią informację sprawozdawczą ma możliwość wsparcia koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu.

Spośród publikacji z tego obszaru tematycznego na uwagę zasługuje następujące opracowanie:

Dratwińska-Kania B., Odzwierciedlenie ekologicznego obszaru społecznej odpowiedzialności biznesu w identyfikacji i prezentacji sprawozdawczej kategorii kształtujących wynik finansowy przedsiębiorstwa. Studia Ekonomiczne Nr 253 z 2016. Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice 2016. P-ISSN 2083-8611, s. 9-21.

W opracowaniu tym podsumowano możliwości ujmowania kosztów środowiskowych w szeroko rozumianej sprawozdawczości przedsiębiorstw, a także zakres ujmowania kosztów środowiskowych w księgach rachunkowych. Stwierdzono, że koszty środowiskowe mogą dotyczyć każdego rodzaju działalności wyodrębnionej w rachunku zysków i strat, skoncentrowano się na możliwości ujęcia kosztów środowiskowych w zespole kosztów rodzajowych oraz zespole kalkulacyjno-funkcjonalnym kosztów. Stwierdzono, że pojęcie kosztów środowiskowych przedsiębiorstwa jest kategorią złożoną, zawierającą sporo elementów. Powoduje to liczne trudności w praktyce gospodarczej z jej ustaleniem, pomiarem, ewidencją i ujęciem w sprawozdaniu finansowym, ponieważ zazwyczaj brakuje szczegółowych rozwiązań z zakresu rachunkowości.

W opracowaniu stwierdzono, że rachunkowość może wspomóc informacyjnie zachodzące inicjatywy z zakresu ochrony kapitału przyrodniczego i ludzkiego, tworząc odpowiedni warunki do powstania konkurencyjnego środowiska w ramach polityki informacyjnej przedsiębiorstw, tworząc społeczne zapotrzebowanie na weryfikację zaufania do przedsiębiorstw i wymuszając stosowne formy ujawnień.

Obszar tematyczny 4. **Zastosowania instrumentów zarządzania, szczególnie związanych z problematyką kosztów w przedsiębiorstwie**

Obszar ten obejmuje 3 publikacje, wykazane w pozycjach IIB3, IIC5, IIC10 wykazu dorobku habilitacyjnego.

Publikacje z tego obszaru tematycznego odzwierciedlają moje poszukiwania odpowiednich narzędzi rachunkowości zarządczej i zarządzania przedsiębiorstwem, które mogłabym wdrożyć do pomiaru i zarządzania transparentnością rachunku wyniku z operacji funduszu inwestycyjnego.

W tym obszarze tematycznym na uwagę zasługuje publikacja:

Dratwińska-Kania B., Creating Value Through Process Values – Implementation The Activity-Based Costing (ABC) Method Into Management System. QUAERE 2015. Reviewed Proceedings of the Interdisciplinary Scientific International Conference 25-29 Maj 2015, vol. 5. MAGNANIMITAS, Hradec Kralove 2015. p – ISBN 978-80-87952-10-8, s. 86-94.

W artykule tym przedstawiłam teoretyczne i praktyczne problemy zastosowania metody Activity-Based Costing (ABC, rachunku kosztów działań) na przykładzie rozliczenia kosztów funkcjonowania dziekanatów na uczelni wyższej. Stwierdzono, że metoda ABC prowadzi do dokładniejszego rozliczenia kosztów pośrednich z działalności. Tradycyjne systemy rachunkowości kosztów mają tendencję do obciążania większymi kosztami usług powtarzających się w standardowych ofertach niż

faktycznie poniesione koszty, przy jednoczesnym zaniżaniu kosztów usług nowopowstałych. Metodyka rozliczania kosztów metodą ABC zapewnia potencjalnie lepszą kontrolę kosztów w porównaniu z tradycyjnym systemem kalkulacji kosztów i - zazwyczaj - poprawia jakość i efektywność działań, ponieważ w wyniku alokacji kosztów do poszczególnych działań można zmierzyć efektywność tych działań. Możliwe jest również określenie, które działania wpływają głównie na wzrost wartości. Wprowadzenie metody ABC może być korzystne, jeśli informacje uzyskane z analizy zostaną wykorzystane do zarządzania kosztami działania a więc, jeżeli może to doprowadzić do poprawy działalności przedsiębiorstwa.

Obszar tematyczny 5. **Pozostałe opracowania naukowe**

Obszar ten obejmuje 1 publikację wykazaną w pozycji IIB18 wykazu dorobku habilitacyjnego oraz 4 badania (jeden udział w projekcie finansowanym przez MNiSW, trzy badania realizowane na U.E. w Katowicach).

Przeprowadziłam następujące badania na Uniwersytecie Ekonomicznym w Katowicach z tego obszaru tematycznego:

- 2010 r. badania indywidualne – własne p.t.: *Transparentność jako cecha sprawozdawczości finansowej*. Celem podjętych przeze mnie badań było opracowanie ramowych kryteriów oceny transparentności sprawozdań finansowych oraz ich wykorzystanie do zestawienia zalet i wad obowiązujących systemów światowej regulacji rachunkowości, a także przedstawienie podstawowych założeń światowego projektu ujednolicania regulacji rachunkowości i jego ocena na bazie wyznaczonych kryteriów. Celem utylitarnym badania była analiza przypadków niewłaściwego sprawozdawania finansowego jednostek, która wynikała z nieetycznych zachowań, oraz ocena zmian regulacji rachunkowości pod katem ograniczenia możliwości wystąpienia podobnych praktyk. Przyjęłam następującą hipotezę badawczą: Istniejące systemy sprawozdawczości finansowej są niedoskonałe, skutkiem czego jest m.in. ograniczona transparentność generowanych informacji;
- 2015 r. kierowanie badaniami zespołowymi p.t.: *Budżet zadaniowy gminy i analiza jego wykonania. Etap I:*
- 2016 r. kierowanie badaniami zespołowymi p.t.: *Budżet zadaniowy gminy i analiza jego wykonania. Etap II.*

Celem mojej części obu wskazanych badań z 2015 i 2016 r. była ocena warunków formalno-prawnych w zakresie stanowienia budżetu zadaniowego gminy oraz możliwości analizy wykonania tego budżetu przez gminy. Przyjęłam następującą hipotezę badawczą: System rachunkowości przez odpowiednio dobrane narzędzia oceny dokonań ma możliwość wsparcia procesu stanowienia budżetu zadaniowego gminy.

Dokonałam także opracowania na temat: Regulacje prawne rachunkowości w zakresie ujawnianych przez fundusz inwestycyjny informacji. [w:] Efektywność akumulacji i alokacji kapitału przez fundusze inwestycyjne na polskim rynku finansowym (typ projektu: własny, 38 konkurs MNISW), kierownik dr. P. Kania. W opracowaniu tym rozpoznałam sprawozdawczość finansową funduszy inwestycyjnych.

W tym obszarze tematycznym na uwagę zasługuje publikacja:

Dratwińska-Kania B. Ujednolicanie regulacji rachunkowości w skali międzynarodowej i jej główne problemy [W:] Problemy harmonizacji rachunkowości. Red. A. Kostur. Studia Ekonomiczne nr 73. Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Katowice, 2011. ISBN 978-83-7246-710-2, s. 21-38.

W opracowaniu tym dokonałam autorskiego zestawienia międzynarodowych instytucji, które biorą udział w inicjatywie ujednolicania regulacji rachunkowości, a także przeanalizowałam projekt podstawowych zmian regulacji rachunkowości w skali międzynarodowej na marzec 2010 roku oraz główne problemy związane z międzynarodowym ujednolicaniem regulacji rachunkowości. Stwierdziłam, że procesowi wyznaczania wspólnych standardów rachunkowości towarzyszy wiele problemów instytucjonalnych i niedoskonałości systemowych.

Pragnę podkreślić, że mój udział we wskazanych w tym obszarze badaniach w istotnej mierze wytyczył zakres problemowy dalszych, autorskich badań. Zaznaczam także, że rozważania podejmowane w badaniach odzwierciedlają moje pierwsze spostrzeżenia, które z perspektywy czasu w mojej ocenie są niekompletne i które zostały pogłębione w monografii, stanowiącej główne osiągnięcie naukowe.

5.2.Syntetyczna charakterystyka dorobku dydaktycznego oraz współpracy międzynarodowej

Na mój dorobek dydaktyczny składają się doświadczenie w prowadzeniu zajęć dydaktycznych oraz opracowania na rzecz dydaktyki.

Prowadzę działalność dydaktyczną od 1998 r. na Akademii Ekonomicznej/Uniwersytecie Ekonomicznym w Katowicach. Prowadziłam na Akademii Ekonomicznej/Uniwersytecie Ekonomicznym w Katowicach wykłady z następujących przedmiotów: rachunkowość instrumentów finansowych, polityka bilansowa, polityka rachunkowości, rachunkowość zarządcza I, rachunkowość zarządcza II, rachunkowość zarządcza, rachunkowość w zarządzaniu przedsiębiorstwem, rachunkowość bankowa, rachunek wyników, podstawy rachunkowości, rachunkowość. Prowadziłam także ćwiczenia z następujących przedmiotów: rachunkowość instrumentów finansowych, rachunkowość zarządcza I, rachunkowość zarządcza II, rachunkowość zarządcza, rachunkowość w zarządzaniu przedsiębiorstwem,

rachunkowość bankowa, rachunek wyników, podstawy rachunkowości, rachunkowość, rachunek kosztów, rachunkowość finansowa.

Prowadzę także seminaria dyplomowe i magisterskie. Wypromowałam 144 licencjatów i 146 magistrów, napisałam recenzje dla 124 prac licencjackich oraz 39 prac magisterskich.

Od 2006 roku jestem autorem (współautorem) 5 opracowań o charakterze dydaktycznym, w tym jednego podręcznika autorskiego, które zostały wykazane w pozycjach: IIB1, IIB5, IIB6, IIB7, IIC3 wykazu dorobku habilitacyjnego. Ponadto jest także po recenzji i w trakcie publikacji podręcznik (zbiór zadań) z Rachunkowości, którego jestem współredaktorem.

Na uwagę zasługują następujące opracowania:

1. Dratwińska-Kania B., Rachunkowość instrumentów finansowych. Monografia - podręcznik. Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice 2016. P-ISBN 978-83-7875-282-0.
2. Dratwińska-Kania B., In search of creativity measurement tools, based on the example of an educational process. [W:] Interdisciplinary Studies Journal Volume 2, Number 3, 2013. Learning by Developing - New Ways to Learn. ISSN 1799-2710. Edita Prima Oy, Helsinki 2013, s. 62-69.
3. Dratwińska-Kania B., Creative accounting in the accounting curriculum at the University of Economics in Katowice. [W:] Learning by Developing – New Ways to Learn. Proceedings of the 3rd conference on Future Expertise in Higer Education. Finland Laurea University of Applied Sciences. Ed. O. Kallioinen. 2011. ISBN 978-951-799-223-7, s. 62-74.

W publikacji *Rachunkowość instrumentów finansowych* zawarłam podsumowanie ujęcia księgowego i sprawozdawczego instrumentów finansowych w postaci teoretycznej, które poparłam praktycznymi przykładami, w tym m.in. zawarłam rozważania na temat wyceny instrumentów fiannsowych, ujęcia sprawozdawczego złożonych instrumentów finansowych czy stosowania zasad rachunkowości zabezpieczeń.

Celem opracowania *In search of creativity* measurement *tools, based on the example of an educational process* było:

- Zidentyfikowanie kryteriów (punktów krytycznych) pomiaru kreatywności w procesie edukacyjnym,
- zbadanie zależności między wynikami uczniów a preferencjami dotyczącymi metod nauczania/uczenia się.

Na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych wśród 1000 studentów Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach stwierdzono, że w grupie studentów o najniższej średniej ocen (2,0-3,4) większość osób preferuje zajęcia w formie burzy mózgów i prac zespołowych, nie doceniając tradycyjnej formy prowadzenia zajęć, w której prowadzący mobilizuje do samodzielnej pracy z literaturą. Wystąpiła tu duża liczba odpowiedzi negujących wszystkie propozycje edukacyjne przez studentów. W grupie studentów o nieco wyższej średniej ocen (3,5-4,2) zaobserwowano różnorodność

preferencji (brak dominujących preferencji) oraz fakt, że nie było w tej grupie osób negujących wszystkie propozycje. W grupie osób o najwyższej średniej ocen (4,3-5,0) większość osób dała wysokie oceny dla wszystkich propozycji edukacyjnych, ale również nie dało się zauważyć dominującego trendu preferencji.

Na podstawie przeprowadzonych badań stwierdzono, że poprawa kreatywności jest najtrudniejsza w grupie studentów o najniższej średniej ocen. Ponadto poprawa kreatywności w pozostałych grupach jest utrudniona ze względu na odmienne preferencje studentów co do formy prowadzenia zajęć. Można także stwierdzić, że indywidualnie dobierane zajęcia przez studentów będą lepsze dla poprawy kreatywności, istnieje tam większa szansa połączenie studentów o podobnych preferencjach.

W opracowaniu: *Creative accounting in the accounting curriculum at the University of Economics in Katowice* opisałam i przeanalizowałam wyniki badania ankietowego 400 studentów ostatniego roku studiów magisterskich na Wydziale Finansów i Ubezpieczeń Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, które przeprowadziłam w 2010 r. Badania dotyczyły kreatywnej rachunkowości. Z przeprowadzonych badań wynika, że: studenci znają kreatywną księgowość w sposób niewystarczający, a mimo to duża ich część zakłada w pracy zawodowej możliwość samodzielnego zastosowania kreatywnej rachunkowości (negatywną odpowiedź wybrało około 40% studentów, pozytywną odpowiedź mniej niż 30%, a więcej niż 30% nie miało zdania w tej kwestii). Problem wynika z połączenia tych dwóch okoliczności. Wyniki przeprowadzonego badania ankietowego potwierdzają konieczność wzmocnienia edukacji poprzez wprowadzenie zagadnień etyki w rachunkowości, a także problemów kreatywnej rachunkowości.

W zakresie współpracy międzynarodowej na uwagę zasługują 3 referaty wygłoszone na konferencjach zagranicznych (Helsinki, Praga) i przyjęte pozytywnie przez uczestników konferencji. Są to następujące referaty:

- B. Dratwińska-Kania, Creative accounting in the accounting curriculum at the University of Economics in Katowice. Konferencja: Learning by Developing – New Ways to Learn. Laurea University of Applied Sciences. Finlandia (Helsinki) 2010 r.,
- B. Dratwińska-Kania, In search of creativity measurement tools, based on the example of an educational process. Konferencja: Learning by Developing - New Ways to Learn. Laurea University of Applied Sciences. Finlandia (Helsinki) 2012 r.,
- B. Dratwińska-Kania (współautor P. Kania)., Financial Instruments Valuation According to IFRS and Polish Accounting Regulations . The 14th Annual Doctoral Conference Faculty of Finance and Accounting, University of Economics, Praga, 2013 r.

Ponadto w listopadzie 2013 r. brałam udział w międzynarodowej konferencji internetowej HASSACC - Human And Social Sciences at the Common Conference, w której przedstawiłam dwa artykuły:

- B. Dratwińska-Kania, *Using the ABC method into management system of educational services in higher education.* HASSACC 2013 r.,
- B. Dratwińska-Kania, *Informative value of financial results associated with combined financial instruments.* HASSACC 2013 r.

Jeden z dwóch zaproponowanych referatów (*Using the ABC method into management system of educational services in higher education*) spotkał się ze szczególnym zainteresowaniem uczestników (potwierdzenie załącznik 7).

Chciałabym także zaznaczyć, że od 2000 r do 2010 roku pełniłam funkcję członka zarządu (skarbnika) w Towarzystwie Polsko-Austriackim oddział katowicki. Udział w tym towarzystwie był dla mnie ważnym elementem rozwoju naukowego oraz wkładem w aktywizowanie środowiska podtrzymującego wymianę myśli naukowej (potwierdzenie załącznik 7). Jestem także członkiem Stowarzyszenia Księgowych w Polsce.

5.3. Podsumowanie osiągnięć

Podsumowując, mój dorobek naukowy po uzyskaniu stopnia doktora nauk ekonomicznych obejmuje 43 publikacje (wraz z rozprawą habilitacyjną), 10 udziałów w przeprowadzonych badaniach oraz udział w grancie MNISW (typ projektu: własny, 38 konkurs MNISW, kierownik dr. P. Kania), które syntetycznie zaprezentowano w tabeli 3.

Tabela 3. Zestawienie dorobku naukowego po uzyskaniu stopnia doktora nauk ekonomicznych

Wyszczególnienie	Opracowania w języku polskim	Opracowania w języku angielskim	Opracowania razem
Monografie (wraz z rozprawą habilitacyjną)	5	-	5
Rozdziały w monografiach	12	10	22
Artykuły w czasopismach	13	3	16
RAZEM PUBLIKACJE	**30**	**13**	**43**
Zrealizowane badania własne indywidualne na U.E. w Katowicach	3	-	3
Kierowanie badaniami zespołowymi na U.E. w Katowicach	3	-	3
Członkostwo w badaniach zespołowych na U.E. w Katowicach	4	-	4
Udział w projekcie finansowanym przez MNiSW	1	-	1
Razem udział w badaniach	**11**	-	**11**

Źródło: opracowanie własne.

Wymienione w wykazie prace były opublikowane w Polsce, ale również w Stanach Zjednoczonych, Finlandii, Czechach, Bułgarii, Słowacji. Większość prac została przygotowana przez mnie samodzielnie i opublikowana przez wydawnictwa inne niż Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach.

Dwukrotnie brałam też udział w zespołach biegłych sądowych - sporządzenie opinii w sprawie ustalenia wartości utraconych korzyści na wniosek Sądu Okręgowego w Katowicach Wydział XIII Gospodarczy (2010), sygnatura: XIII GC 38/08/b oraz sporządzenie opinii na podstawie postanowienia sądu okręgowego w Katowicach V Wydział Karny z dnia 10 lutego 2014 roku, sygnatura Akt V K 91/08 (2014).

Otrzymałam 1 medal od Prezydenta RP, nagrodę Stowarzyszenia Księgowych w Polsce (SKwP) oraz 5 nagród Rektora.

Medale i odznaczenia:

- Medal Brązowy za Długoletnią Służbę przyznany postanowieniem Prezydenta Rzeczpospolitej Polskiej z dnia 31 sierpnia 2012 r.

Nagrody i wyróżnienia:

- Nagroda indywidualna III-go stopnia przyznana przez SKwP za najlepsze prace magisterskie w dziedzinie rachunkowości – 1998r.
- Nagroda Rektora UE w Katowicach indywidualna stopnia trzeciego za szczególne osiągnięcia naukowe uzyskane w 2013 r. (12 listopada 2014 r.).
- Nagroda Rektora AE w Katowicach indywidualna stopnia trzeciego za książkę: „Modelowanie alokacji kapitału w złożonych strukturach organizacyjnych" (17 listopad 2007 r.).
- Nagroda Rektora AE w Katowicach zespołowa trzeciego stopnia za rozwój naukowy, w tym za współautorstwo podręcznika akademickiego pt.: „Sprawozdawczość i analiza finansowa przedsiębiorstwa" (14 październik 2006 roku).
- Nagroda Rektora AE w Katowicach zespołowa stopnia trzeciego za współautorstwo podręcznika akademickiego „ Podstawy rachunkowości bankowej" (14 październik 2004 r.).
- Nagroda Rektora AE w Katowicach zespołowa stopnia trzeciego za współautorstwo podręcznika akademickiego pt.; „Zbiór zadań z podstaw rachunkowości bankowej" (14 październik 2005 r.).

Sumaryczny impact factor moich publikacji naukowych wg listy Journal Citation Reports wynosi 0. Łączna liczba moich cytowań w Google Scholar wynosi 13 (wraz z autocytowaniami), indeks h wynosi 2. Liczba cytowań w BAZEKON wynosi 23 (wraz z autocytowaniami), indeks h wynosi 2, liczba moich cytowani według WoS (wraz z autocytowaniami) wynosi 1, indeks h wynosi 1. Łączna punktacja opublikowanych prac wynosi 281,5.

B. Dretwińska-Mielcza